

VIGO EN GALEGO

**CONCELLO
DE VIGO**

alumea a túa lingua!

Rosalía en Vigo, Vigo con Rosalía.

Na xeografía cultural e histórica de Galicia houbo un suceso que marcou para sempre o inicio dun proxecto de dignidade, dun camiño compartido, dunha esperanza de mellora para o noso pobo que nos foi modelando e nos trouxo ata aquí. Ese feito non foi una guerra nin una descuberta: foi un libro, foi a publicación de *Cantares gallegos*. E ese feito ten un nome e ten un lugar. O nome é Rosalía de Castro, o lugar é Vigo.

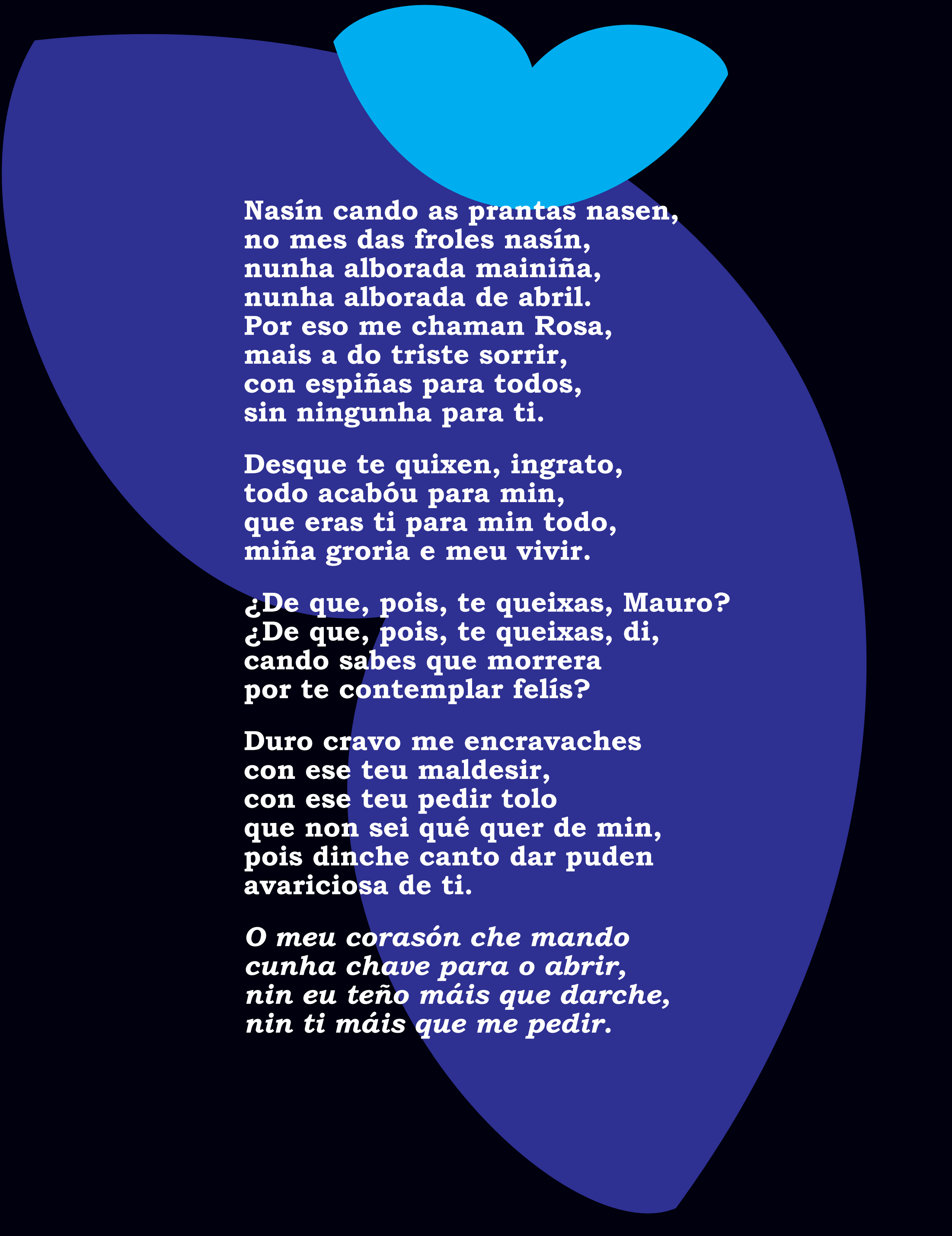
Organizada desde os círculos democráticos e progresistas, foi en Vigo e arredor do xornal *La Oliva* onde se xuntou o núcleo da primeira gran xeración que traballou e o deu todo por Galicia: Xoán Compañel (editor), os irmáns Alejandro e Eduardo Chao (ideólogos e políticos), José Ramón Fernández (mecenas) e Murguía (o líder intelectual). E por riba de todos eles, grazas ó seu talento literario, a poeta que co tempo sería a escritora nacional de Galicia: Rosalía de Castro.

E foi na rúa Real de Vigo, na casa onde se editaba *La Oliva* e logo *El Miño*, onde Rosalía viviu varios meses, os finais de 1859. E nesa casa que era a imprenta de Xoán Compañel, moi perto do sagrado en que a amiga de Martín Codax lle cantaba ás ondas do mar de Vigo, rexurdían as letras galegas e rexurdía Galicia. En 1863 e asinado o 17 de maio vía luz na rúa Real de Vigo *Cantares gallegos*.

A vida individual e a vida comunal constrúense con grandes e pequenos feitos. Na vida de Rosalía e na historia de Galicia ese pequeno feito resultou decisivo. O pobo galego viuse retratado nas páxinas da autora. Nelas estaba a loita pola dignidade dun pobo, dunha terra, dunha fala. Nese libro proel que fendeu os mares do esquecemento en que xacía Galicia estaban a cultura e maila paisaxe, as festas e os traballos, as alegrías e os sufrimentos, as romarías e a emigración. E as mulleres, as mulleres.

Pero aínda hai máis. *Cantares gallegos* deixounos unha Galicia en proxecto, en esperanza, en “Alborada”, no que xeración tras xeración seguimos os galegos e as galegas. Un proxecto de dignidade e liberdade. Un proxecto na lingua galega. Na rúa Real, hai 150 anos.

Alumea Vigo! Alumea Rosalía! Alumea a túa lingua!

**Nasín cando as prantas nasen,
no mes das froles nasín,
nunha alborada mainiña,
nunha alborada de abril.
Por eso me chaman Rosa,
mais a do triste sorrir,
con espiñas para todos,
sin ningunha para ti.**

**Desque te quixen, ingrato,
todo acabou para min,
que eras ti para min todo,
miña gloria e meu vivir.**

**¿De que, pois, te queixas, Mauro?
¿De que, pois, te queixas, di,
cando sabes que morrera
por te contemplar felís?**

**Duro cravo me encravaches
con ese teu maldesir,
con ese teu pedir tolo
que non sei qué quer de min,
pois dinche canto dar poden
avariciosa de ti.**

***O meu corasón che mando
cunha chave para o abrir,
nin eu teño máis que darche,
nin ti máis que me pedir.***

**«Quíxente tanto, meniña,
tívenche tan grande amor,
que para min eras lúa,
branca aurora e craro sol;
auga limpa en fresca fonte,
rosa do xardín de Dios,
alentiño do meu peito,
vida do meu corazón».**
**Así che falín un día
camiño de San Lois,
todo oprimido de angustia,
todo ardente de pasión,
mentras que ti me escoitabas
depinicando unha frol,
porque eu non vise os teus ollos
que refrexaban traiciós.**
**Dempois que sí me dixeches,
en proba de teu amor
décheme un caraveliño
que gardín no corazón.**
**¡Negro caravel maldito,
que me firéu de dolor!
Mais a pasar polo río,
¡o caravel afondóu...!
*Tan bo camiño ti leves
como o caravel levou.***

**Pasa, río, pasa, río,
co teu maino rebulir;
pasa, pasa antre as froliñas
color de ouro e de marfil,
a quen cos teus doces labios
tan doces cousas lles dis.**

**Pasa, pasa, mais non vexan
que te vas ao mar sin fin,
porque estonces, ¡ai, probiñas,
canto choraran por ti!**

**¡Si souperas que estrañeza,
si souperas que sufrir
desque del vivo apartada
o meu corazón sentiu!**

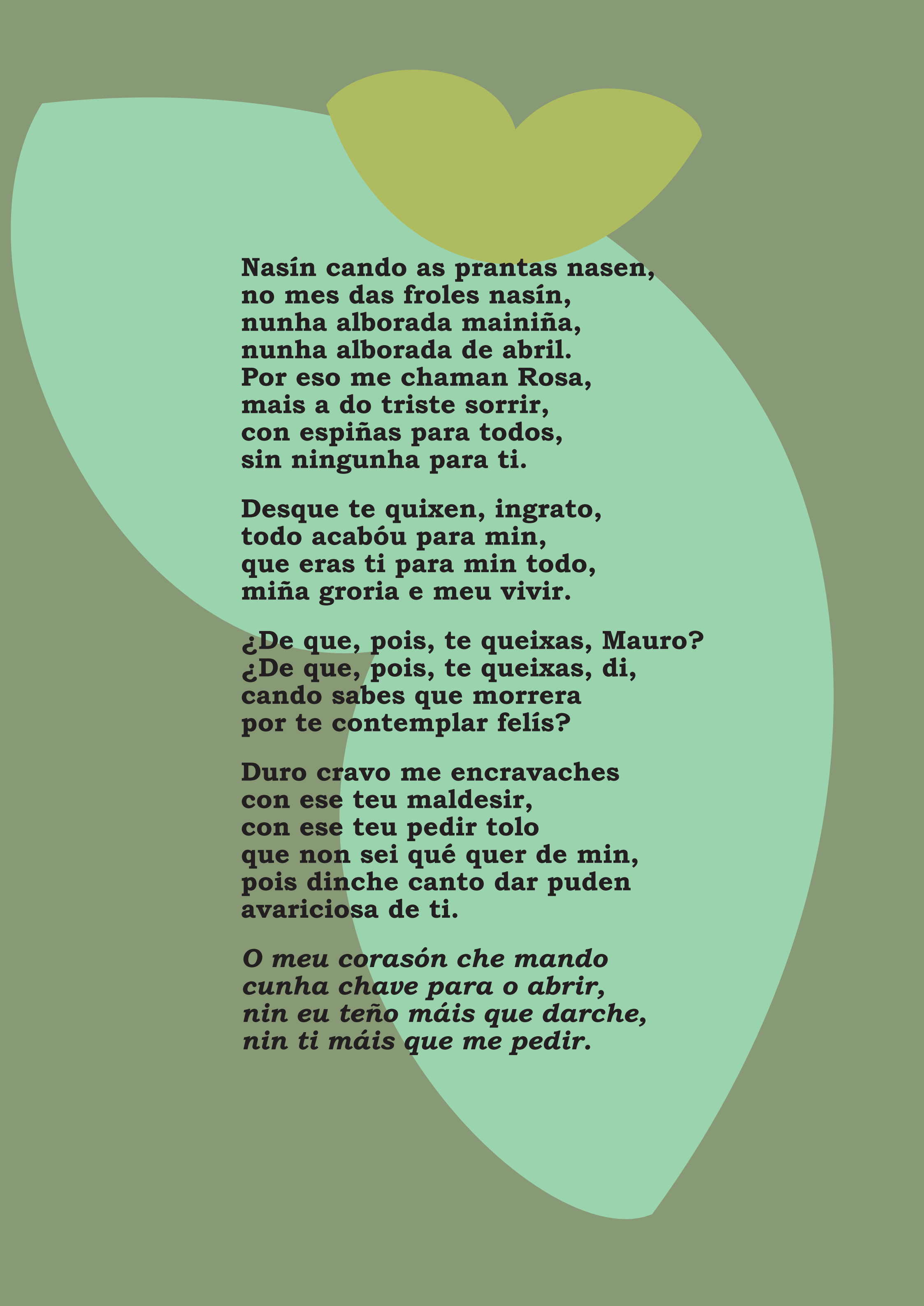
**Tal me acoden as soidades,
tal me queren afrixir,
que inda máis feras me afogan,
si as quero botar de min.**

**I, ¡ai, que fora das froliñas
véndote lonxe de si
ir pola verde ribeira,
da ribeira do Carril!**

**Pasa, pasa caladiño,
co teu manso rebulir,
camiño do mar salado,
camiño do mar sin fin;
e leva estas lagrimiñas,
si has de chegar por alí,
pretiño dos meus amores,
pretiño do meu vivir.
¡Ai, quen lagrimiña fora
pra ir, meu ben, unda ti!...
¡Quen fixera un camiño
para pasar, ai de min!**

***Si o mar tivera barandas,
fórate ver ao Brasil;
mais o mar non ten barandas,
amor meuá ¿por donde hei de ir?***

*Eu cantar, cantar, cantei,
a grasia non era moita,
que nunca (delo me pesa)
fun eu meniña grasirosa.
Cantei como mal sabía
dándolle reviravoltas,
cal fan aqués que non saben
direitamente unha cousa.
Pero dempois paseniño,
i un pouco máis alto agora,
fun botando as miñas cántigas
como quen non quer a cousa.
Eu ben quixera, é verdade,
que máis boniteiras foran;
eu ben quixera que nelas
bailase o sol cas palomas,
as brandas auguas ca luz
i os aires mainos cas rosas;
que nelas craras se visen
a espuma das verdes ondas,
do ceu as brancas estrelas,
da terra as prantas hermosas,
as niebras de cor sombriso
que aló nas montañas rolan,
os berros do triste moucho,
as campaniñas que dobran,
a primadera que ríe
i os paxariños que voan.
Canta que te canta, mentras
os corazóns tristes choran.
Esto e inda máis, eu quixera
desir con lingua grasirosa;
mais donde a grasia me falta
o sentimento me sobra,
anque este tampouco abasta
para espricar certas cousas,
que a veces por fora un canta
mentras que por dentro un chora.
Non me espriqueei cal quixera
pois son de espricansa pouca;
si grasia en cantar non teño
o amor da patria me afoga.
*Eu cantar, cantar, cantei,
a grasia non era moita.*
¡Mais qué faser, desdichada,
si non nacín máis grasirosa!*

**Nasín cando as prantas nasen,
no mes das froles nasín,
nunha alborada mainiña,
nunha alborada de abril.
Por eso me chaman Rosa,
mais a do triste sorrir,
con espiñas para todos,
sin ningunha para ti.**

**Desque te quixen, ingrato,
todo acabou para min,
que eras ti para min todo,
miña gloria e meu vivir.**

**¿De que, pois, te queixas, Mauro?
¿De que, pois, te queixas, di,
cando sabes que morrera
por te contemplar felís?**

**Duro cravo me encravaches
con ese teu maldesir,
con ese teu pedir tolo
que non sei qué quer de min,
pois dinche canto dar poden
avariciosa de ti.**

***O meu corasón che mando
cunha chave para o abrir,
nin eu teño máis que darche,
nin ti máis que me pedir.***

**Has de cantar,
que che hei de dar zonchos;
has de cantar,
que che hei de dar moitos.**

I

**“Has de cantar,
meniña gaiteira;
has de cantar,
que me morro de pena.**

**Canta, meniña,
na veira da fonte;
canta, daréiche
boliños do pote.**

**Canta, meniña,
con brando compás,
daréiche unha proia
da pedra do lar.**

**Papiñas con leite
tamén che daréi;
sopiñas con viño,
torrexas con mel.**

**Patacas asadas
con sal e vinagre,
que saben a nocés.
¡Qué ricas que saben!**

**¡Qué feira, rapaza,
si cantas faremos...!
Festiña por fora,
festiña por dentro.**

**Como chove miudiño,
como miudiño chove;
como chove miudiño
pola banda de Laiño,
pola banda de Lestrove.**

**¡Cómo a triste branca nube
truba o sol que inquieto aluma;
cál o crube i o descrube,
pasa, torna, volve e sube,
enrisada branca pruma!**

**Xa, dempóis, lonxe espallada
polos aires fuxitivos,
desteñida, sombrisada,
nos espazos desatada,
cae brillando en raios vivos.**

**Misteriosa regadeira
fino orballo no chan pousa
con feitiña curvadeira,
remollando na ribeira
frol por frol, chousa por chousa.**

**Semellando leve gasa
que sutil o vento move,
en frotantes ondas pasa
refrescando canto abrasa
o que o sol ardente crobe.**

**Campanas de Bastabales,
cando vos oio tocar,
mórrome de soidades.**

I

**Cando vos oio tocar,
campaniñas, campaniñas,
sin querer torno a chorar.**

**Cando de lonxe vos oio,
penso que por min chamades,
e das entrañas me doio.**

**Dóime de dór ferida,
que antes tiña vida enteira
i hoxe teño media vida.**

**Sólo media me deixaron
os que de aló me trouxeron,
os que de aló me roubaron.**

**Non me roubaron, traidores,
¡ai!, uns amores toliños,
¡ai!, uns toliños amores.**

**Que os amores xa fuxiron,
as soidades viñeron...
De pena me consumiron.**

**Castellanos de Castilla,
tratade ben ós gallegos,
cando van, van como rosas;
cando véná vén como negros.**

**-Cando foi, iba sorrindo;
cando veu, viña morrendo;
a luciña dos meus ollos,
o amantiño do meu peito.**

**Aquél máis que neve branco,
aquél de dosuras cheio,
aquél por quen en vivía
e sin quen vivir non quero.**

**Foi a Castilla por pan,
e saramagos lle deron;
déronlle fel por bebida,
peniñas por alimento.**

**Déronlle, en fin, canto amargo
ten a vida no seu seo...
¡Castellanos, castellanos,
tendes corazón de ferro!**

**Eu ben vin estar o moucho
enriba daquel penedo:
¡Non che teño medo, moucho,
moucho, non che teño medo!**

I

**Unha noite, noite negra
como os pesares que eu teño,
noite filla das sombras
alas que estenden os medos;
hora en que cantan os galos,
hora en que xemen os ventos;
en que as meigas bailan, bailan,
xuntas co demo pirmeiro,
arrincando verdes robres,
portas e tellas fendendo,
todas de branco vestidas,
tendido-los brancos pelos
contra quen os cans oubean
agoirando triste enterro;
cando relumbrar se miran
antre os toxales espesos,
ollos de lobo famento;
e os ramallaxes dos montes
antre sí murmuran quedos,
e as follas secas que espallan
os aires da noite inquietos,
en remuíños se xuntan
con longo estremecemento;
indo camiño da igrexa,
soia cos meus pensamentos,
cabo da fonte da Virxe,
pretiño do cemeterio,
dempóis de sentir un sopro
que me deixou sin alento,
*eu ben vin estar o moucho
enriba daquel penedo.***

**Airiños, airiños aires,
airiños da miña terra;
airiños, airiños aires,
airiños, leváime a ela.**

**Sin ela vivir non podo,
non podo vivir contenta;
que adonde queira que vaia,
cróbeme unha sombra espesa.
Cróbeme unha espesa nube,
tal preñada de tormentas,
tal de soidás preñada,
que a miña vida envenena.
Leváime, leváime, airiños,
como unha folliña seca,
que seca tamén me puxo
a callentura que queima.
¡Ai!, si non me levás pronto,
airiños da miña terra;
si non me levás, airiños,
quisáis xa non me conesan,
que a frebe que de min come,
vaime consumindo lenta,
e no meu corazonciño
tamén traidora se ceiba.**

IV

**Cantarte hei, Galicia,
teus dulces cantares,
que así mo pediron
na veira do mare.**

**Cantarte hei, Galicia,
na lingua gallega,
consolo dos males,
alivio das penas.**

**Mimosa, soave,
sentida, queixosa,
encanta si ríe,
conmove si chora.**

**Cal ela ningunha
tan dose que cante
soidades amargas,
sospiros amantes,**

**Misterios da tarde,
murmuxos da noite:
cantarte hei, Galicia,
na beira das fontes.**

**Que así mo pediron,
que así mo mandaron,
que cante e que cante
na lingua que eu falo.**

**Que así mo mandaron,
que así mo dixeron...
Xa canto, meniñas.
Coidá, que comenzo.**

**Con dulce alegría,
con brando compás,
ó pé das ondiñas
que veñen e van.**

**Adiós, ríos; adios, fontes;
adiós, regatos pequenos:
adiós, vista dos meus ollos:
non sei cando nos veremos.**

**Miña terra, miña terra,
terra donde me eu criéi,
hortiña que quero tanto,
figueiriñas que prantéi,**

**prados, ríos, arboredas,
pinares que move o vento,
paxariños piadores,
casiña do meu contento,**

**muíño dos castañaes,
noites craras de luar,
campaniñas trimbadoras,
da igrexiña do lugar,**

**amoriñas das silveiras
que eu lle daba ó meu amor,
camiñiños antre o millo,
¡adiós, para sempre adiós!**

**¡Adiós, gloria! ¡Adiós, contento!
¡Deixo a casa onde nacín,
deixo a aldea que conoso
por un mundo que non vin!**

**Deixo amigos por estraños,
deixo a veiga polo mar,
deixo, en fin, canto ben quero...
¡Quen pudera no o deixar...!**

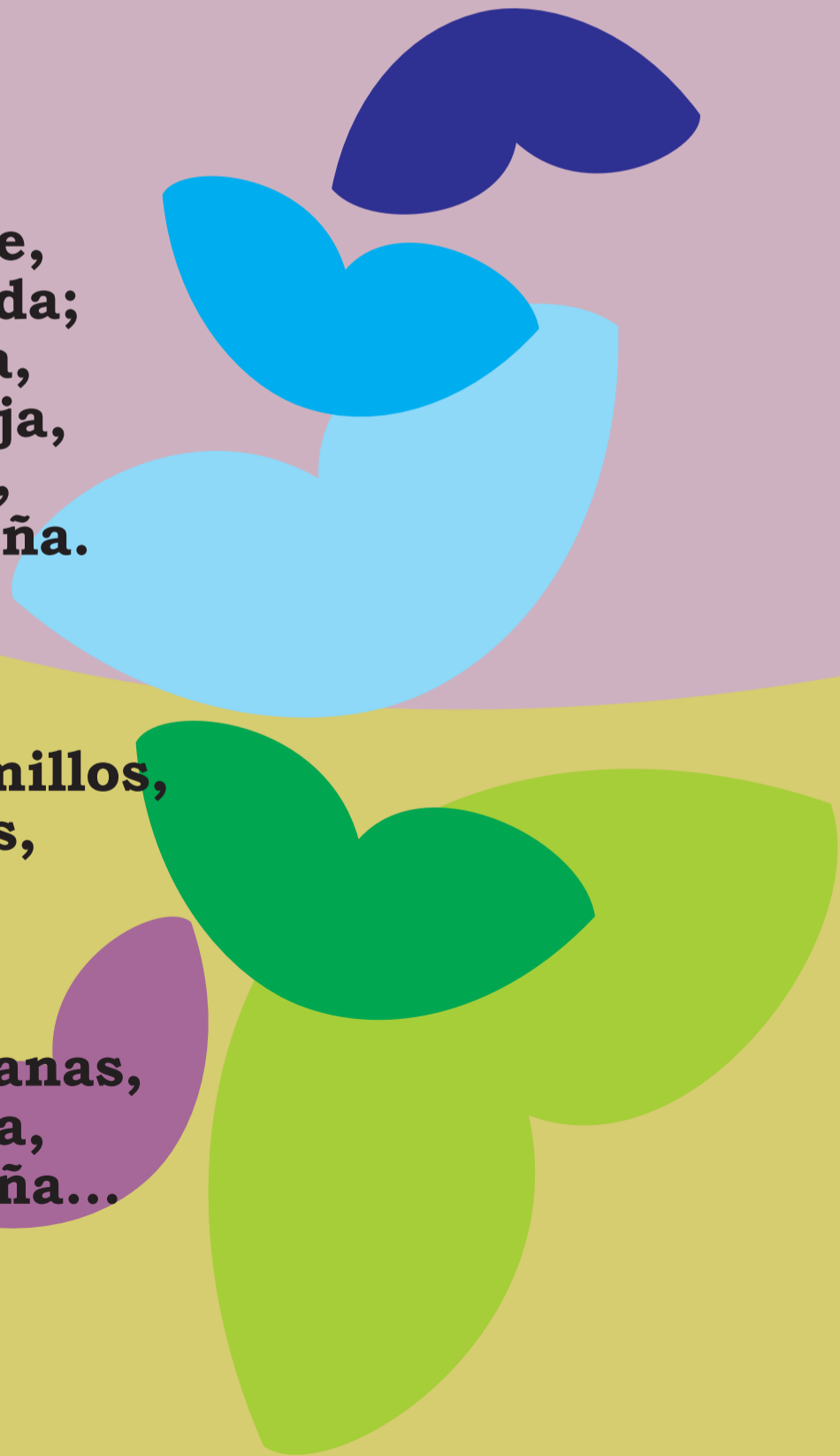
Non che digo nada... Pero ¡vaia!

I

**Pasan naquesta vida
cousiñas tan estrañas,
tan raros feitos vense
neste mundo de trampa;
tantos milagres vellos,
tan novas insinanzas,
e tan revoltos allos
con nome de ensaladas,
*que non che digo nada...
¡Pero vaia!***

**Meniña ben vestida,
meniña ben calzada,
que ten roupa de cote,
que ten roupa de garda;
meniña que ben folga,
meniña que anda maja,
i é probe, malpecado,
como unha triste araña.
*Non che digo nada...
¡Pero vaia!***

**Véxote aló antre os millos,
véxote aló nas brañas,
xa no pinar espeso,
xa na beiriña mansa
do río que correndo
vai antre as verdes canas,
e xuras que estás soia,
que naide te acompaña...
*Non che digo nada...
¡Pero vaia!***

**-«Quen ben está, ben estea.»
Déixate estar, miña filla,
nin precures correr mundo,
nin tampouco lonxes vilas,
que o mundo dá malos pagos
a quen lle dá prendas finas,
e nas vilas mal fixeras
que aquí facer non farías;
que anque ese pan balorento
en todas partes espiga,
nunhas apoucado crese,
noutras medra que adimira.**

**-Falás como un abogado,
e calquera pensaría
que deprendestes nos libros
tan váreas palabrerías,
todiñas tan ben faladas,
todiñas tan entendidas;
e tal medo me puñeches
que xa de aquí non saíra
sin levar santos escritos
e medalliñas benditas
nun lado do meu xustillo,
xunto dunha negra figa,
que me librasen das meigas
e máis das lurpias dañinas.**

**-Meiguiño, meiguiño meigo,
meigo que me namoraste,
vaite de onda min, meiguiño,
antes que o sol se levante.**

**-Aínda dorme, queridiña,
antre as ondiñas do mare;
dorme por que me acariñes
e por que amante me chames,
que sólo onda ti, meniña,
podo contento folgare.**

**-Xa cantan os paxariños,
érguete, meu ben, que é tarde.**

**-Deixa que canten, Marica;
Marica, deixa que canten...
Si ti sintes que me vaia,
eu relouco por quedarme.**

**-Conmigo, meu queridiño,
mitá da noite pasaches.**

**-Mais en tanto ti dormías,
contenteime con mirarte,
que así, sorrindo entre soños,
coidaba que eras un ánxel,
e non con tanta pureza
ó pe dun ánxel velase.**

**-Así te quero, meu ben,
como un santo dos altares;
mais fuxe..., que o sol dourado
por riba dos montes saie.**

**-Irei, mais dáme un biquiño
antes que de ti me aparte,
que eses labiños de rosa
inda non sei como saben.**